Ч. 98. Субота 3 (16) мая 1903 Рік XIII.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годинї по полудни.

Редакция і Адмінїстрация: улиця Чарнецкого ч. 12.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за вложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в аґенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Староствах на провінциї:

на цїлий рік К 4·80
на пів року „ 2·40
на чверть року „ 1·20
місячно . . . „ —·40

Поодиноке число 2 с.

З почтовою пересилкою:

на цїлий рік К 10·80
на пів року „ 5·40
на чверть року „ 2·70
місячно . . . „ —·90

Поодиноке число 6 с.

Вісти полїтичні.

(З парляментарних комісий. — Парляментарне положенє на Угорщинї. — Розрухи в Хорватиї).

Угодова комісия радила передвчера дальше над торговельно-митовим договором. По справозданю референта бар. Швеґля забрав голос пос. Шілени, Молодочех і домагав ся помноженя австро-угорских консулятів в Росиї і росийских в Австриї, підпираючи то жаданє напруженими економічними відносинами між Німеччиною з одної сторони а Австриєю і Росиєю з другої. Бесїдник домагав ся також більшого образованя купецкої молодїжи. П. Житник, Словінець, підносив конечність управильненя еміґрациї в дорозї закона з жаданєм, аби еміґрацию австрийску звернути замість на Гамбурґ на Триест. — На пополудневім засїданю комісиї взяв пос. Лехер австро-угорскі консуляти в оборону перед загальними а неоправданими закидами і підносив з признанєм їх дїяльність. Остерігав перед установлюванєм численних консулятів почетних, вказав на шкоди, які терпить австро-угорский вивіз в наслїдок одностороннього националїзму і ворожого становища широких кругів краєвих супротив німецкого сьвітового язика. Пос. Бянкинї вніс резолюцию в справі заснованя в Новім Йорцї еміґрацийного уряду, в справі підпираня еміґрантів в Америцї і образованя консулїв всїх народностий у віденьскій академиї консулярній. Пос. Кафтан вносить, аби торговельні справозданя консулїв були предкладані мінїстерством торговлї і рільництва та аби правительство поручило мінїстерству заграничних справ справу установлюваня торговельних і фахових заступників при місиях і консулятах. П. Мінїстер торговлї Каль повитав з вдоволенєм вискази п. Лехера в справі австрийских фахових консулятів і вказав на значний поступ, особливо в послїдних часах в помноженю консулярних урядів та перемінюваню урядів почетних на фахові, що получене з деякими фінансовими трудностями. Що-до справоздань консулятів, заявляє Мінїстер, що дотичні зверхні власти звертають цїлу увагу на то, аби справозданя були вдоволяючі як що-до якости так і точности. В справі образованя торговельних заступників заграничних підносить, що тому відповідає цїлковито нова консулярна академія. Згадавши про еміґрацию, заявив п. Мінїстер, що правительство годить ся з піднесеними із многих сторін бажанями що-до конечности дати еміґрантам відповідну опіку, особливо що-до помноженя консулятів в околицях, в котрих виходцї головно поселюють ся. В голосованю комісия відкинула внесенє п. Кафтана, а приймила резолюцию п. Швеґля в справі еміґрациї. Ухвалено також резолюциї Шіленього і Бянкинього, инші відкинено. — Комісия социяльно-полїтична приймила перших пять параґрафів закона про убезпеченє приватних урядників.

В угорских полїтичних кругах мають надію, що в угодовій дорозї дало би ся побороти обструкцию. Именно пос. ґр. Файлез предкладає, аби гонведам додати артилерию, а за цїну тої уступки гадає, що обструкция не буде спиняти дальших соймових нарад.

З Загреба доносять: Зелїзничі урядники мадярскої народности, занятї в загребскій зелїзничій дирекциї, внесли просьбу до правительства о перенесенє дирекциї руху до якого-небудь угорского міста з огляду на безнастанні небезпечности, на які Мадяри тепер в Хорватиї виставлені. — Після телеґрами зі Сплїта, в Дальматиї, тамошне хорватске населенє дуже співчуває подіям в Хорватиї, особливо дає ся замітити дуже сильний рух між хорватскою молодїжию. В Сплїтї устроїла молодїж поминальне богослуженє за душу погибшого в часї демонстраций в Хорватиї Масича. По богослуженю прийшло до такої де-

НАД РІКОЮ.

(З росийского — Максима Ґоркого).

(Конець).

— Чи се мене не обиджає? Я ж не гірша від других! Отже хотїв лише глузувати з мене... нікчемник!... Передвчера я вийшла перейти ся, приходжу до него і застаю у него Дунку пяну. Він був також пяний! Говорю єму: підлий нікчемнику! А він побив мене на квасне яблоко! Товк мене ногами... сїпав за волосє... То всьо було би ще нїчо... Але подер на менї всьо... всьо... спідницю... і ґорсет новий... зовсїм новий, за котрий я що-йно дала пять рублїв... і хустку вдер менї з голови... Мій Боже... що-ж тепер зі мною стане ся? Так, як тепер виглядаю, не буду могла повернути до себе — захлипала нагло Наташа роздираючим голосом.

Вітер вив щораз сильнїйший і студенїйший. Я почав дзвонити зубами... І она дрожала від стужі... присунула ся до мене так, що я в темнотї міг відрізнити блеск єї сьвітячих очий...

— Яке погане насїнє ви всї мужчини... всї мужчини... Я хотїла би вас всїх здавити... роздерти в куснї... А коли би оден з вас умирав в моїх ногах, я плюнула би єму в лице, не думаючи ратувати... Налягаєте просьбами, як пси лестите ся, а як котра така дурна і послухає... вже по нїй... допчете єї і поневіряєте... Нікчемні каналїї...

Менї зробило ся слабо... був се радше вплив температури, як розмови веденої з моєю товаришкою недолї... Поволи я став стогнати та сїчи зубами...

І в тій хвили я почув, як холодні, дрібні руки дотикають мого тїла і лагідний голос, повний неспокою та ніжности відозвав ся біля мого уха:

— Що з тобою?

Я був би присяг, що то якийсь инший голос, а не Наташин, котрий хвилю передтим заявив, що всї мужчини каналїї, достойні лише смерти.

Почала говорити швидко, кидаючи слова:

— Що тобі?... Холодно?... Мерзнеш?... Дивний з тебе чоловік!... Лежи так тихо... і не відзивай ся... Треба було сказати, що тобі зимно... Положи ся на земли, от так, я положу ся також, прикриємо ся всїм, що маємо, і так видержимо до рана... Тепер ти оповідж менї свою історию? — тягнула дальше — що тобі приключило ся?... Певне пив... і тебе видалено зі служби... але то нїчо, то дасть ся направити...

Старала ся потїшати мене, додати відваги.

Бодай би я був тричи проклятий! Чи міг я видумати щось більше іронїчного? Поміркуйте лиш! Тодї я був дійстно занятий призначенєм людскости! Я мрів про полїтичні революциї, переміну цїлої суспільної машини: читав кілька книжок так глубоких, так дідьчо трудних, що їх думки не були певно зрозумілї для самих авторів. Тодї то я намагав ся приготовити в моїй особі „дїлаючу і могутну силу для суспільности“. Часами здавало ся менї навіть, що частину задачі я вже сповнив; принайменше переконанє, яке я мав про свою особу, уповажнили мене здогадуватись, що я личність для суспільности необходима і призначена відограти історичну ролю. І отсе та бідна дївчина занимала ся мною; я мусїв бути вдячним тому нужденному єству, покалїченому, опущеному, викиненому із суспільности, котра не хотїла зробити для него місця — і се була та бідна женщина, котра прийшла менї з підмогою, заким я подумав, що она більше єї потрібує... Ах, я готов вірити, що то був сон, що то всьо була лише глупа, докучлива мара. Та на жаль я не міг робити собі ілюзиї, чуючи, як на мене падуть каплї зимного дощу, а на лице віє горячий віддих дївчини...

Вітер вив, стогнав, дощ сїк по човнї, филї розбивали ся о беріг, а ми обоє, притулені до себе, дрожали від холоду. Було се дуже правдиве, і я певний, що нїхто не мав нїколи так прикрого сну, як ся справдїшна пригода.

А Наташка потїшала мене; заєдно говорила своїм солодким, лагідним голосом, як лише женщина говорити може. Але єї дитинне та щире балаканє розярило в менї огонь, від котрого топилось моє серце.

Тодї з моїх очий поплили сльози, котрі обмили з мого серця богато горя, проганяючи смуток, ненависть і злобу, які назбирались там перед тою ночию.

— Досить, досить! Прошу тебе... мій любий, не плач... Господь тобі допоможе, найдеш добре місце... будеш щасливий... будеш...

монстрациї, що аж войско і жандармерия мусїли заводити лад. Арештовано при тій нагоді 20 осіб.

Справоздане Тов. взаїмних обезпечень „Днїстер“ за X. рік адмінїстрацийний (1902).

(Дальше).

Для зменшення власного ризика реасекуровалисьмо (в Союзї реасекурацийнім у Відни) суму 56,430.027 К обезпеченої вартости т. є. $48^{1}/_{2}$%цїлої суми обезпеченої, — і заплатилисьмо за се 501.963 К премії т. є 48% з цїлої суми премії. Є се оправдане з огляду, що $73^{1}/_{2}$% всїх обезпечень становлять ризика під покритем соломяним. Помимо достаточної реасекурациї заховуємо належиту осторожність при принятю предметів до обезпечення, а результатом того є, що Товариство реасекурацийне, хотяй покрило 54% суми всїх шкід в роцї 1902, звертає нам назад 166.777 К = 33% з повисшої суми заплаченої за реасекурацию. Сума та припала нам до звороту по замкненю рахунків за рік 1902, тому війде до рахунку в р. 1903, — натомість в роцї 1902 зарахований є в приходах зворот 102.453 К 16 сот з премії реасекурацийної за рік 1901 (т. є. 22·7% від суми премії 450.429 К).

Шкід зголошено в роцї 983 по 492 пожарах з 397| місцевостий в 52 повітах Галичини і 3 повітах Буковини; шкоди ті діткнули 886 властителїв на будинках, 29 на движимостях, а 50 на збіжу і паши. В місточках було 162 шкід в сумі 78.924·81 К (= $52^{1}/_{2}$% премій), в сільских громадах 432.676·09 К (=48% премій).

Причина пожарів була: від грому 26 шкід при 18 пожарах, імовірний підпал 109 шкід при 50 пожарах, неправильна будова 48 шкід при 41 пожарах, неосторожність дітий 49 шкід при 16 пожарах, инші неосторожности 80 шкід при 28 пожарах, від сусїдів 282 шкід при 119 пожарах, з невиясненої 370 шкід 215 пожарах.

Сума всїх 983 шкід без коштів лїквідацийних і ратункових виносить 511.600 К 90 с. т. є. 49% премії; понеже виплата 8 шкід в сумі 3.609 К 69 с. не могла бути доконана перед кінцем року, відложено в замкненю рахунків таку квоту яко резерву на рік 1903, — виплачено 975 шкід в сумі 507 891 К 21 сот. і 14 шкід з р. 1901 в сумі 6.442 К 77 с., дочисливши кошти лїквідациї 12.393 К 89 сот. і нагороди за ратунок при пожарах 3.644 К, виплачено в роцї 1902 разом суму 530.471 К 87 с. = 51% суми премії; з того реасекурация звернула 287.950 К 91 с. = 54.32% суми всїх шкід, остало на власний наш рахунок 242.520 К 96 с. т. є 45 % премії на власний рахунок.

Попередного року було 1.021 шкід, котрі з коштами лїквідациї і ратунковими виносили 57·75% суми премії, реасекурация звертала 51·5% всїх шкід, оставало на власний рахунок 54% суми власної премії, отже в роцї 1902 був стан користнїйший.

Іменно приключили ся в р. 1902 шкоди: на церквах 14 шкід в сумі 28.565 К, на приходствах, школах і будинках громадских 23 шкід в сумі 26.098 К, на инших будинках 866 шкід в сумі 432.846 К 30 с., взагалї на будинках 903 шкід в сумі 486.509 К 30 сот., на річах домашних, знарядах господарских, товарах 29 шкід в сумі 5.350 К 27 с, на збіжу і паші 51 шкід в сумі 19.741 К 33 с., разом сума 983 шкід в сумі 511.600 К 90 с.

(Дальше буде).

Новинки.

Львів дня 15 го мая 1903.

— **Відзначення.** Є. В. Цїсар надїлив пенсїо пованого директора школи видїлової в Тернополи Маркиля Гливу золотим хрестом заслуги.

— **Запомоги для погорільцїв.** Краєвий видїл удїлив для погорільцїв в Городищу, рогатиньского повіта, 100 К запомоги, а для погорільцїв в Роздолї 800 К. — Намістництво призначило 600 К запомоги для погорільцїв в Бечу.

— **Конкурси** розписали: Палата нотарияльна в Перемишли на посади нотарів в Комарнї і Журавнї, евентуально їх субститутів з речинцем вношення подань до кінця мая. — Уряд громадский м. Бібрки на посаду секретаря і контрольора з речинцем до 25 с. м. — Уряд громадский місточка Навариї на посаду місцевого лїкаря, до котрого належать також обовязки ветеринаря, з реченцем до кінця червня с. р. — Дирекция почт і телеграфів на посади експедиентів при почтових урядах в Засові, Жеґестові, Стратинї, Поникві і Райтаровичах.

— **Іспит з рахунковости державної** зложили перед комисиєю в ц. к. Намістництві: Зигмунт Зварусевич зі Львова і Тадей Заборский з Калуша.

— **Страшна пригода.** У Верхомли великій під Мушиною стала ся така страшна пригода. Тамошний господар Матвій Грусть вертаючи з церкви, переходив через місток на малім потоцї, посовгнув ся і впав комїть головою до води, а спадаючи зачепив ремінцем від ходака об розлупане дерево і так повис та висїв через три днї під мостом а ніхто не добачив анї его анї ходака зачїпленого об дерево. Аж коли дома занепокоєні зачали шукати его і розпитувати за ним, знайшов син его Николай тїло батька. Нещасливий мав 62 лїт і полишив по собі вдовицю і сина одинака.

— **Воздушна труба** перелетїла дня 9 с. м. о год. по полудни через село Бужок повіта золочівского і рознесла там 17 селяньских будинків господарских та наробила шкоди на 4.600 корон. З людий нїхто не потерпів анї худоба нїяка не згинула.

— **Огні.** У нас, скоро лиш потеплїє, огням нема кінця. Що причиною огнів в многих случаях єсть людска злоба, підпалене або лиха будова печий, то правда, але що в многих случаях власне недбальство і байдужність стають ся причиною нещастя, то також правда, котрій нїхто не заперечить. А такого недбальства, такої байдужности о власне майно нема

І цїлувала мене нїжно... довго, довго... много разів... не числячи поцїлуїв, цїлувала без упину...

Був се перший жіночий поцїлуй, який дало менї жите... наймилїйший, бо всї пізнїйші коштували мене богато, не приносячи нічого.

— Но, перестань вже плакати! Що за дивак! Завтра пошукаю тобі що-небудь, коли не знаєш, де обернути ся.

Як в снї слухав я єї тихого, солодкого шепту. І тревало се аж до рана.

Досьвіта ми вийшли з криївки і пішли разом до міста. Потім попрощали ся приязно і нїколи більше не стрічали ся, хотяй я відтак цїлих шість місяців глядів поцтивої, любої Наташі, з котрою провів ту страшну, осїнну ніч.

Коли умерла, то що за щастє для неї! Земля їй пером! Коли жиє, спокій нехай панує в єї серци. І нехай нїколи не повстає у неї почуте упадку... Був би се біль злишний і непотрібний на сьвітї...

ЗОЛОТА МОНЕТА.

(З іспаньского — Хозе Ечеґарай.)

Хінїтас був тим, що зовуть звичайно бідним „малим“, але він був рівночасно малим бідаком. Мав одинайцять лїт і був такий малий, такий худощавий, такий непоказний, що виглядав на осьмилїтного: одно з тих нужденних сотворінь, для котрих вже само жите становить працю і котрі нерадо і лиш серед стусанів продовжають своє єствоване. Старанно вихований, добре одїтий та з умитим лицем він зовсїм не був би поганим, і навіть можна б назвати его гарним. Але так, як хотїло Провидїнє, він не був нічим як малою купою лахів та бруду, з котрого визирало лишень двоє великих, гарних та сумних очий. Бо зі всеї краси тїла одинокі очи можуть ще остояти ся. Понадто Хінїтас був, нїгде правди дїти, добрий і взагалї дуже лагідний: неначе камінчик, хороший камінчик, котрий попавши в болото, сторчить у ньому так довго, аж витягне его яка милосерна рука.

Можуть деякі фільософи говорити, що хотять: є на сьвітї сотворіня, що родять ся до доброго, і такі, що родять ся до злого. Хінїтас уродив ся рішучо до доброго. Бо чи нема днїв повних сонїшного блеску та ясности і знов днїв вкритих мраком та темрявою? Ну, так, отже в души Хінїтаса сьвітила лиш ясність і сонїшний блеск.

Несьміливість малого бродяги була непереможна. Він не належав до тих, що про свої права до житя викрикують на весь сьвіт. Противно, Хінїтас чув інстинктовно, що він жиє з особлившої ласки, з чемности своїх ближних, словом з милостинї; так, він жив з милостинї, лишень не мав відваги о неї жебрати. Жебранина переймала его жахом, соромом а навіть відразою.

Родичів він мав, та не дізнав ся нїхто, хто они були. Раз явив ся він в публичнім житю, лїт може чотири, в товаристві жебрачки, котра хотїла вибразувати его до того самого ремесла т. зн. використовувати его. Але тут же показало ся, що бідний хлопчина до сего не надає ся, т. зн. був трусливий, глупий і неповорний. До всього треба з талантом уродитись, і виявило ся, що Хінїтас до жебрацкого ремесла не мав найменшого таланту.

Сказано, що він був дуже трусливий: він не посьмів заступити прохожому дорогу або допрошуватись у него з боку; безличне настановане було єму чуже. Він тягнув ся все з заду, не мовлячи слова, простягав одну руку а другою потирав собі очи. Порядний жебрак певно так не робить, і жебрачка побивала его люто за его неповорність та недостачу доброї волї. Таке бісове ледащо!

Раз, втомившись битєм, випустила єго з під ока, і Хінїтас щез з публичного видовища. Чотири роки пізнїйше він виринув опять та все ще був соромливий. Ледви відважив ся скулитись де в кутї, розкрити широко, широко очи і — голодувати.

Вкінци змилував ся над ним оден кишеневий злодій. Як видко, у всїх кругах є милосерні душі. І тепер ствердженo знова, що Хінїтас був такий глупий до крадежий як передше до жебранини. По многих місяцях тяжкої науки, сполученої не рідко з буками, удало ся вкінци Хінїтасови присвоїти собі деяку теоретично-технїчну зручність. Тепер пора перейти до практики, зглядно до кишеневих хусток.

Переходив якийсь пан. Малий бродяга закрав ся з заду, витягнув єму з кишенї хустку, а що вчинив се бездоганно, жертва пішла спокійно дальше. В тій важній хвили, коли правдивий артист відчуває лиш гордість, Хінїтас зупиняєсь на місци і кличе з хусткою в руках:

— Пане, пане, хустка упала вам на землю!

Пан обертає ся, відбирає свою власність, дає малому кілька мідяків і йде дальше.

Що робить професор, котрий, як в сім случаю, посьвятив тілько труду над вихованєм свого ученика? То, що вчинив професор Хінїтаса: відобрав єму мідяки і за страшну кару прогнав его зі сьвятинї науки; иншими словами: вибив его, скілько влїзло ся, як се і вчинила була колись жебрачка. Бідний Хінїтас! Так соромно задля нездібности видерли тебе з нїдра науки!

Підчас трох дальших років не чуємо більше нічого про Хінїтаса, і навіть в хронїцї міста не находимо про его побут за той час нїякої звістки. Коли опять вийшов на верх, числив вже одинайцять лїт. Як він жив і як він жиє? Очивидно як птиці у воздусї або як бездомні собаки в місті, а проте нїхто не міг сказати про біднягу, що не мав охоти до працї. Часом продавав пісок, то знов наняв ся до посилок а деколи мив посуду в якійсь низшорядній гостинници.

Робив, що вмів; на жаль не знав богато,

майже нігде як у нас. З дальшого ряду вістий про огні подаємо: В Залісю коло Старого Села, повіта чесанівского, згоріло оногди сім будинків. Займило ся від хати шинкаря Озиї Кернера а при сильнім вихрі огонь в одній хвили переніс ся і на прочі будинки. В огни згинула 31-лїтна жінка Кернера Рожа і 14-лїтна донька Спринця. Крім того згоріла готівка около 1000 корон і мішані товари вартости 300 корон. В хатї Якова Фуґля згоріла готівка 1200 корон а в стайни згинув сплячий там єго 14-лїтний син Іван. Згоріли також хати і будинки господарскі Мартина возука, Михайла Савиняка, Йосифа Кордаша і Йосифа Шуби. Загальна шкода виносить 13.000 корон. Підчас ратованя Фуґель і єго донька Анна так тяжко попекли ся, що їх в небезпечнім стані відвезено до шпиталю в Любачеві. — З Калуша доносять, що в громаді Верхни згоріло 46 загород селяньских вартости 46.000 корон. В громаді Станковій згоріло 24 загород вартости 30.000 К. — Дня 9 мая о 11 год. в ночи вибух огонь в селї Побуку, повіта стрийского, у одного з тамошних господарів і від того погоріло ще сім инших господарів, котрим вигоріло все до тла. Пять погорільців було обезпечених від огню. (У вчерашній новинці про смерть двох робітників в огни не сказано було, що то стало ся в Стрию при ул. Паньскій).

Телеґрами.

Відень 15 мая. Австро-угорска ескадра одержала приказ відплисти з Солуня. В порті солуньскім полишить ся тілько корабель „Відень“. Кораблї „Габсбурґ“ і „Маґнет“ відплили до грецкої пристани Вольо, а корабель „Будапешт“ до острова Сири.

Будапешт 15 мая. Вчера пополудни прибув сюди наслідник престола архикнязь Франц Фердинанд.

Константинополь 15 мая. Султан видав приказ, аби при переводженю строгих заряджень против македоньских ворохобників не позваляли собі власти на надужитя.

Скопліє 15 мая. Турецке войско машируе до Дякови. Альбанцї ставляють опір. Артилерия турецка стріляла до міста.

Тифліс 15 мая. Часопись „Кавказ“ доносить, що дня 10 с. м. рано вибухли в Тифлїсї робітничі демонстрациї. В демонстрациях взяло участь до 1000 робітників. Поліция розігнала демонстрантів і арештувала 63 осіб.

Надіслане.

Рідка случайність! Практично-методичний курс науки язика анґлїйского, висилає письменно в тиждневих лекциях з виговором, за нагородою 2 К місячно. **Vickers-Янковский, учитель в Голини коло Калуша, почта в місци.**

— **Хто хоче скріпити своє здоровле** сьвіжим гірским воздухом, най приїзджає до Білих Ослав, де знайде одвітне удержане з помешканем по 70 К місячно, у властителя торговлї К. Петровского. Білі Ослави есть то місцевість, положена о 9 км. від Делятина, а має далеко лагіднїйший гірский воздух як Яремче. Перед приїздом упрашаєсь повідомити властителя торговлї.

— **Дяк іспитований** літ 25, безженний, котрий уміє грати на скрипцї і може виучити хор, пошукує зараз відповідної посади. Зголошеня до уряду парохіяльного у Варяжи.

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий.

бо як звісно, був соромливий, трусливий і рівнодушний до всього. У вільних хвилях ходив до парку Ретіро, що окружає колишний королївский замок. Що там робив? Прохожав ся? Де там! Піднимав малі камінцї, ішов над став і кидав у воду. Через те повставали у воді колеса, що розходились по спокійнім плесї, перехрещувались і творили всїлякі цьвіти та фантастичні рисунки, що справляло єму безмежну втїху. З якою приємностию придивляв ся він гармонійним движеням филь! З якою розкошию та вдячностию!

Бо Хінїтас не уродив ся на те, щоби попасти в чорний песимізм, що розповсюднюєсь нинї так загально, він почував живу вдячність зглядом цїлого сьвіта а особливо зглядом Ретіро; найбільше-ж був він вдячний великому ставови за єго доброту, уважливість та чемність...

— — — — — — — — — — — —

Се було одної холодної, дощистої ночи в зимі.

Хінїтас потяг із спокійною совістию але з порожним желудком та перезяблий до своєї „спальні“. Тою спальнею була досить глубока закутина в брамі, з котрої вели камінні сходи до дальшого нутра. Коли він опер ся рукою на землю, доторкнув ся чогось рівного, округлого та малого. Мусїла бути якась монета. Може двокуартівка? Нї, була мала. Може пезета? Хінїтас затремтїв від радісного жаху, коли подумав, що се могла бути срібна монета! Ніч була темна, дуже темна, і годї було розріжнити барву монети.

Малий бідак стояв так з монетою в руцї і розтвореними широко очима намагав ся в темнотї розвязати загадку. В тій хвили надїхала повозка і кинула своїми ліхтарнями два снопа промінів. Хінїтас задрожав і почув заворот голови: в єго руцї лежала золотівка, чотиродуросівка [1]). Щось подібного бачив лише у свого професора злодійства а відтак нїколи.

[1]) 4 дурос = около 20 франків.

Повозка переїхала, стало темно. Хінїтас держав свій скарб тремтячими руками, а вітер сїк єго дощем, немов хотїв видерти єму золоту монету. Може обман очий? Може лиш нова мідяна монета? Сьвітла нема! Але там далеко ходить сторож з ліхтарнею. Хінїтас пустив ся до него, але сейчас і пристанув. Ще подумає сторож, що він монету украв... Хінїтас біг улицею без тямки. На разї знайшов ґазову ліхтарню і переконав ся опять, ще в єго руках золота монета...

Придивляв ся їй цїлу ніч, глядаючи все нового сьвітла. Не чув анї стужі, анї бурі, анї сну. Як лише замигтїло сьвітло ліхтарнї, в єго руцї блиснуло золото, і він біг все дальше! Темно, темно; сьвітло — золото; инша улиця, инша площа, инше сьвітло. Так, то само золото... І тревало так цїлі години.

Вкінци стало свитати. Прийшов день і єго сьвтло було досить сильне, щоби усунути всякий сумнів: то була золотівка, і Хінїтас був через неї такий богатий...

І завдяки тій золотівці змінила ся вдача Хінїгаса від сеї хвилї цїлковито. Він позбув ся несьміливости, натомість сьвідомість своїх прав, своєї сили і своєї вартости наповнили єго. Тепер він не був вже нїчо, тепер він був богатий, міг жити і домагати ся своєї участи в житю.

Йшов твердо своєю дорогою і глядів із спокоєм рішучого чоловіка наперед себе. Відважив ся навіть попросити прохожого о огонь, щоби запалити собі папіроску. Став виликувати часописи, а коли лучив ся оден богатий пан, що не мав дрібних, він дав єму часопись на кредит. Він позичав і кредитував, чув, як зростає єго могучість, і мало лиш бракувало, що не отворив собі свого конто-коренте в банку.

І минуло лїт чимало, а Хінїтас ступав все висше по суспільній драбинї. Мав талант, був честний, і золотівка, котру носив в полотнянім мішочку на шиї, наділяла єго самодовірєм, енерґією та витревалостию. Золото мало на Хінїтасї рішаючий моральний вплив; оно давало єму то, чого хибувало єму в дотеперішнїй борбі о єствоване: самосьвідомість та енерґію.

— — — — — — — — — — — —

Хінїтас був вже в лїтах; не звали єго вже більше Хінїтасом, але Високоповажаний Добродій Н. Н. Був люблений, поважаний, щасливий і як сказано, в лїтах.

Раз розмовляв з одним приятелем про економічну кризу, про упадок курсів на біржі та про недостачу золота. Пригадав собі про бідолашного Хінїтаса і усьміхнув ся меляхолійно.

— Як довго ношу свою золотівку, так довго золотови не буде кінця — сказав жартом і розповівши приятелеви про свою колишну недолю, показав єму чародійну монету.

Приятель оглянув єї з міною фільософа, відтак оком властителя банкирскої контори, а вкінци вибух голосним реготом.

— Отже то ся золотівка, що додавала тобі охоти до борби о єствоване, сили, самосьвідомости, надії на будучнину і довіря до теперішности? — спитав єго.

— Так — відповів старий Хінїтас голосом, що пригадував давного, „старого“ Хінїтаса.

— Та же она фальшива як душа Юди Іскаріота!

І розсьміяли ся оба та стали відтак фільософувати.

Оден великий поет замітив влучно, що людскість завдячує свої поступи радше ілюзиї як дїйстности. А чи-ж ілюзия не що иншого як ідеал?

Тої ночи додав Хінїтас до свого завіщаня примітку, щоби по смерти поховали єго з золотівкою на грудех. Хінїтас остав Хінїтасом: постановив взяти свою золоту монету з собою до таємного царства смерти.

З друкарнї В. Лозиньского — під зарядом В. І Вебера. (Телефона число 569).